

вах Асоціації. Визначено господарства, які зобов'язані виробляти насіння супереліти, еліти та подальших репродукцій, створено економічні умови, які гарантують повне забезпечення посівних площ рису високоякісним насінням. Вже в 1995 році виробництво насіння рису в Асоціації не тільки забезпечило повністю потреби господарств, її членів, а й реалізацію їх на сторону,

Програмою досліджень станції на 1996-2000 роки передбачено виконання науково-дослідних робіт по створенню нових високопродуктивних сортів рису, первинному і елітному насінництву, розробці і вдосконаленню перспективних технологій вирощування рису, систем живлення рослин та їх захисту від шкідливих організмів, які б забезпечували одержання високих врожаїв цієї культури і екологічну безпеку навколишнього середовища, вивченню проблем родючості ґрунтів, їх меліоративного стану, розробці і економічному обґрунтуванню проектів розвитку рисосіяння, впровадженню та пропаганди наукових розробок в виробництво.

РИСИВНИЦТВО УКРАЇНИ І ЙОГО ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ (за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції)

**В.А. БЕЗТРАВНИЙ, І.І. ШАПАР – наукові працівники,
Дослідна станція рису УААН, м.Скадовськ**

19-20 серпня 1998 р. на Дослідній станції рису УААН (с.Антонівка Скадовського району Херсонської області) відбулась науково-практична конференція "Перспективи розвитку рисосіяння", на якій розглянуті питання про сучасний стан і проблеми подальшого розвитку цієї важливої галузі сільського господарства України на основі сучасних досягнень науки, передового вітчизняного і зарубіжного досвіду одержання високих урожаїв, впровадження науково-технічного прогресу, прогресивних технологій, створення оптимальних умов для виробників, які б сприяли збільшенню виробництва і реалізації цього цінного харчового продукту до повного забезпечення потреб населення країни і виходу на міжнародний ринок.

В роботі конференції, крім працівників Дослідної станції рису УААН, прийняли участь представники Української академії аграрних наук, провідних науково-дослідних установ і вищих учбових закладів, які проводять наукові дослідження з питань рисосіяння:

Учасники Міжнародної науково-практичної конференції “Перспективи розвитку рисосіяння”, яка відбулася 18-20 серпня 1998 року на Дослідній станції рису УААН в м. Скадовськ (Херсонська область)

Інституту захисту рослин, Інституту гідротехніки і меліорації, його Кримського філіалу, Інституту зрошувального землеробства, Херсонського і Кримського агроуніверситетів. Української державної агротехнічної академії, Рівненської Академії водного господарства та інших, представники обласних і районних адміністрацій, інших виробничих структур рисосійних регіонів, керівники і спеціалісти окремих рисосійних господарств, а також представницькі делегації з сусідньої Росії від Всеросійського науково-дослідного інституту рису та заводу "Краснодаррисмаш". Загалом, взяли участь в конференції 11 докторів, 36 кандидатів наук, 40 спеціалістів сільського господарства.

Учасники конференції познайомились з виставкою наукових досягнень Дослідної станції рису УААН, побували на її дослідних ділянках і полях, де проходять випробування наукові розробки, нові сорти, вирощується високоякісне насіння.

На конференції з доповідями виступили директор дослідної станції рису УААН к.с-г.н. А.Ванцовський, наукові працівники станції І.Шапар, Є.Алексеєнко, В.Маковський, заступник голови Херсонської облдержадміністрації М.Гонтарь, керівник науково-виробничої системи "Крим-рис" І.Гічкін, директор заводу "Краснодаррисмаш" В.Заярський, академік В.Ушкаренко (Херсонський агроуніверситет), доктори сільськогосподарських наук О.Титков (Кримський агроуніверситет), М.Данченко (Українська агротехнічна академія), В.Агарков та В.Попов (Всеросійський науково-дослідний інститут рису), О.Алексеева (Кам'янець-Подільський агроуніверситет), кандидати наук В.Морозов (Херсонський агроуніверситет), Б.Чалий (Інститут гідротехніки і меліорації) та інші.

В своїх виступах учасники конференції зазначили, що галузь рисівництва в Україні нині перебуває в глибокому кризовому стані. Значно скоротилися посівні площі, знизилася урожайність і, як результат, виробництво цього продукту зменшилось майже в 2 рази.

Технічний стан рисових систем та меліоративна ситуація в зонах їх розташування погіршується, що негативно впливає на ефективність використання земель в рисових сівозмінах, загострює необхідність проведення реконструкції та технічного переобладнання.

Особливу занепокоєність викликає критичний стан машинотракторного парку рисосійних господарств, в першу чергу рисозбиральної техніки, прорахунки і недоліки в організації забезпечення запасними частинами, паливом, добривами, пестицидами, до в цілому приводить до значних відхилень в технології вирощування рису і зниження урожайності.

Стан занепаду галузі рисівництва настільки очевидний, до виникла проблема: взагалі бути чи не бути їй в системі народного господарства країни?

Особливо складна ситуація склалася в Херсонській області, де, як зазначив у своєму виступі заступник голови облдержадміністрації М.Гонтарь, посівні площі під рис скоротилися у 4 рази, вдвічі зменшилась урожайність, а тому валовий збір зерна знизився у 7-8 разів. Рисові системи в багатьох господарствах знаходяться в занедбаному стані, тому для відродження галузі потрібні значні зусилля. Цього потребує як необхідність забезпечення населення України цим цінним продуктом харчування, так і соціально-економічна ситуація в рисосійних господарствах, оскільки рис належить до культур, потенціальні можливості яких при правильному їх використанні здатні вивести господарства з кризового стану.

Період дискусії на тему "Рис і курорт – несумісні", як відмітив у привітальному виступі голова Скадовської райдержадміністрації А.Власенко, закінчився. Науковці Дослідної станції рису і рисівники району довели, що можна вирощувати цю культуру, не задаючи шкоди навколишньому середовищу. Нині набагато важливіше узгаальнити передовий досвід і спільними зусиллями науки і виробництва відродити галузь.

Держава від рису відмовилась, залишивши господарства напризволяще з своєю продукцією і проблемами в умовах жорсткого ринку. Це створило значні труднощі з переробкою рису і його реалізацією, привело до зменшення рівня реалізаційних цін. Високі ціни на пальне, добрива, пестициди, техніку, непомірні податки, введення плати за воду, інші негаразди підвищили собівартість продукції, зробили цю галузь малоефективною, а в багатьох випадках – збитковою.

Плата за користування поливною водою введена без врахування біологічних особливостей рису, його високої зрошувальної норми, що з врахуванням введеного понижуючого коефіцієнту 0,2 становить 170-250 грн. в розрахунку на гектар посіву, або 15-25% в структурі собівартості. Без понижуючого коефіцієнту цей вид податку складає 800-1000 грн. на гектар посіву, або більш половини вартості урожаю. В зв'язку з цим розмір плати за воду для рисосійних господарств необхідно зменшити до реальних розмірів, наприклад, введенням понижуючого коефіцієнту в межах 0,01-0,03.

Пошук і обґрунтування шляхів подолання кризи в галузі рисівництва, заходів по підвищенню її ефективності та виведення на рівень кращих рисосійних країн світу було провідною темою виступаючих на конференції. Як справедливо зазначив академік УААН В.Ушкаренко, в основі заходів по збереженню рисосіяння повинна

бути науково обгрунтована система земле- і водокористування, яка повинна забезпечити оптимальні умови як для розвитку галузі, так і для збереження екологічної рівноваги. Передумови для створення такої системи є, про що свідчать виставка наукової продукції на конференції, результати її впровадження на полях Дослідної станції рису, матеріали виступів учасників конференції.

Директор Дослідної станції рису УААН А.Ванцовський у своєму виступі дав детальну характеристику основних напрямків створення такої системи, які розроблені і проходять випробування на полях Дослідної станції рису. В першу чергу це технологія вирощування рису з врахуванням вимог охорони навколишнього середовища, яка дозволяє одержувати високі врожаї цієї культури (на рівні 50-55 і більше центнерів з гектару), суттєво не задаючи шкоди навколишній природі. Зниження пестицидного навантаження на гектар посіву в 6-8 разів, перехід на використання пестицидів нового покоління з коротким періодом розпаду діючої речовини і наземні способи їх внесення, зменшення використання поливної води на 15-20% і дренажно-фільтраційного стоку на 40-50%, економія мінеральних добрив до 30-40% роблять цю технологію придатною для використання поблизу зон з суворим санітарним режимом.

Ця технологія базується на вітчизняних та країн СНД сортах і технічних засобах. Учасники конференції могли пересвідчитися в її високій ефективності на полях Дослідної станції рису, де в цьому році дозріває хороший урожай рису, вирощений по цій технології.

Додатково до цієї технології розроблені основи одержання врожаїв рису на рівні 30-35 ц/га без застосування хімічних засобів захисту рослин, що дає можливість вирощувати рис навіть безпосередньо в зонах з суворим санітарним режимом.

Станцією виведено ряд високопродуктивних в умовах України сортів рису з цінними харчовими та технологічними показниками якості зерна і крупи, створена асоціація рисосійних господарств "Арго-еліта", з допомогою якої збільшено виробництво насіння еліти до науково обгрунтованих потреб виробництва, підвищено його якість, забезпечено необхідні умови для його гарантованої реалізації і контроль за використанням по призначенню.

В 1991 р. на Дослідній станції рису побудовано дослідний зразок принципово нової закритої чекової зрошувальної системи В.Й.Маковського з замкненим циклом водообігу і повторним використанням дренажно-скидного стоку на площі 432 га. Дослідження даної системи в дії на протязі 1992-1997 рр. показали, до крім економічного ефекту (економія зрошувальної води, підвищення коефіцієнту використання землі, урожайності та ін.) системи даного типу

мають значний екологічний ефект – вирощування сільськогосподарських культур, в т.ч. і рису, на них практично не впливає на навколишнє середовище.

Реконструкція діючих рисових систем на системи закритого або напівзакритого типу в поєднанні з застосуванням на них природоохоронної та безпестицидних технологій вирощування рису здатні перетворити рисівництво на одну з найбільш безпечних в екологічному відношенні галузь сільського господарства.

Важливе значення має відновлення зв'язків та встановлення тісного науково-технічного співробітництва з науковими організаціями та підприємствами Росії, які працюють в галузі рисівництва. В першу чергу це стосується питань вільного обміну науковою та технічною продукцією, селекційним матеріалом, сортами, насінням. Це б дало можливість взаємно підвищити використання наукового потенціалу, передового досвіду одержання високих урожаїв, розширити вибір кращих сортів, технологій, засобів їх технічного забезпечення. Взаємовигідність такого співробітництва очевидна, пропозиції прозвучали з двох сторін, але на заваді стоїть занадто вже складна і клопітна система бар'єрів які встановлені на кордонах між державами і які доцільне було б спростити, хоча б для наукових організацій.

Науково-технічний потенціал країни, досягнуті результати наукових досліджень Дослідної станції рису і інших організацій, практичний досвід вирощування рису дозволяють при державній підтримці їх широкого впровадження у виробництво забезпечити вихід галузі з кризового стану і зайняти одне з провідних місць у системі сільського господарства країни. Конференція вирішила:

1. В аграрному секторі економіки України галузь рисівництва є стратегічним напрямком вирішення комплексу соціально-економічних, екологічних і продовольчих проблем.

2. Дослідній станції рису, Інституту гідротехніки і меліорації УААН, Херсонському, Кримському аграрним університетам, Таврійській агротехнічній академії розробити проект державної програми по рису і передати її на розгляд Президії УААН і Мінагропрому України.

3. Вважати доцільним створення на базі ДС рису науково-технічного центру по координації науково-дослідних робіт в рисівництві, їх виробничої перевірки та впровадження у виробництво.

4. Створити координаційну Раду в складі представників:

- Українська академія аграрних наук;
- Дослідна станція рису УААН;
- Херсонський аграрний університет;
- Кримський аграрний університет;

- Таврійська агротехнічна академія;
- Інститут гідротехніки і меліорації УААН;
- Інститут зрошуваного землеробства УААН;
- Кримський філіал ІГ і М УААН;
- Управління сільського господарства, водгоспи рисосійних областей та автономної республіки Крим;
- Асоціація "Арго-еліта".

5. Пріоритетними напрямками наукових досліджень вважати:

- розробка високоефективних ресурсозберігаючих екологічно безпечних технологій виробництва рису;
- розробка науково-методичних основ моніторингу і управління родючістю ґрунтів;
- створення нових високопродуктивних сортів рису з вегетаційним періодом до 125 діб, стійких до вилягання і хвороб, з високими харчовими і технологічними якостями зерна і крупи;
- вдосконалення технологій виробництва високоякісного насіння рису та його реалізації;
- удосконалення існуючих та розробка нових конструкцій рисових систем та технічних засобів управління технологічними процесами;
- розробка системи машин та технічних засобів для вирощування, зберігання та переробки рису.

6. Звернутись до УААН з проханням вийти з клопотанням в Кабінет Міністрів України:

- про перегляд існуючих тарифів плати за воду, яка використовується для вирощування рису, та встановлення їх на економічно доцільному для галузі рівні;
- введення держзамовлення на зерно рису;
- виділення пільгових кредитів до отримання врожаю рису.

7. На базі Дослідної станції рису УААН проводити систематично науково-практичні конференції з виданням їх матеріалів. Зобов'язати оргкомітет опублікувати матеріали даної конференції.

8. Розширити науково-технічне співробітництво з провідними науковими і виробничими установами Росії. Звернутись до УААН з проханням вийти з клопотанням в Кабінет Міністрів України про спрощення обміну технічними засобами, насінням, іншими матеріалами між науковими установами України і Росії в галузі рисівництва.

9. Просити УААН звернутись в Кабінет Міністрів України по наданню державної підтримки розвитку рисосіяння.